

A TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRÖK SZEREPE A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN

AFELSŐOKTATÁSI TEHETSÉGGONDOZÁS legfigyelemreméltóbb formája az évszázados magyar hagyományokra, az egyetemi önképzőkörökre épülő csaknem hat évtizedes sikeres múlttal rendelkező TDK, a tudományos diákkör. A TDK önképzőköri rendszerben működő, a kötelező tananyaggal kapcsolatos, valamint az azon felüli ismeretek megszerzését, a diáktudományos kutatómunka elősegítését előtérbe helyező tevékenység, amelynek során a hallgatók és tanáraik közötti kapcsolat meghatározó szerepet kap. A többlettudás, a kötelező tananyagon túli ismeretek megszerzésére irányuló TDK műhelymunka keretei között elkészült, kutatási és művészeti eredményeket összegző pályamunkákat, alkotásokat évente hallgatók tízezrei mutatják be az intézményi TDK konferenciákon. Az intézményi és kari konferenciákon a fiatalok lehetőséget kapnak a bemutatkozásra, témájuk és érveik ismertetésére, arra, hogy diáktársaik és oktatóik meghallgassák őket, kérdéseket tegyenek fel, érvelhessenek, meghallgassák mások érveit, elősegítve ezzel további munkájukat. Ezekon a konferenciákon szerezhethetnek jogosultságot arra, hogy a kétévente megrendezett Országos Tudományos Diákköri Konferencián (OTDK) részt vehessenek és megmérettethessék magukat.

A tehetségek számára a TDK lehetőség. Lehetőség a fiataloknak, hogy önmagukat és képességeiket megismerjék. Azon képességeiket, amelyek túlmutatnak a jó tanulói attitűdön, az ismeretek befogadásán. Ugyanis a tehetség ennél jóval többet foglal magában. Jelent kreativitást, alkotóképességet, kutatási módszerek elsajátítására vonatkozó fogékonyságot, interaktív műhelymunkára való alkalmasságot és cselekvő értelmiségiként önmeghatározást. Mindezen készségek és képességek megléte mellett feltétlenül szükséges a szorgalom és az elhivatottság is, a tanár és diák részéről egyaránt, csak így nyílik esély arra, hogy az ifjú tehetség már egyetemista, főiskolás korban kibontakozzék.

Ahhoz, hogy a tehetséget „gondozni” lehessen, szükséges a kiválasztás, amely a mai felsőoktatásban nem könnyű. A nagy létszámú előadások nem kedveznek a tanár és diák közötti személyes kapcsolat kialakulásának, gyakran a hallgatók alig találkoznak, beszélnek még azokkal a tanáraikkal is, akiknek előadásait akár egy éven keresztül vagy tovább látogatják. A tanár számára amúgy is nehéz feladat a hallgatóban felébreszteni a direkt kommunikáció és a kutatás iránti igényt. Ha a kötelező tananyag és a személyes példák megfelelő prezentálásán túl a tanár időt szán a szakmai, s emberi „magánbeszélgetésekre” is, felkelthető a hallgatók kíváncsisága, amely mentén nekivághhatnak a számukra ismeretlen utak megismerésének, új területek felfedezésének, amihez a TDK igen jó keretet ad.

TDK definíció és „történelem” címszavakban

A TDK évszázados hagyományokon alapuló, továbbélő, fejlődésében is állandó, jól definiált, jól szervezett, átláthatóan és érték mentén minősítő, teljesítményalapú, tematikus és felmenő rendszerű (intézményi válogató és országos döntő) versennyel kiegészített, a nappali tagozatos hallgatók átlagosan – és alig változóan – 12–15%-ára kiterjedő tehetséggondozási forma. Az első diákkörök az 1950-es évek elején alakultak, ezt követően számuk rohamosan nőtt. Történetük egybefonódik a magyar felsőoktatás történetével, hiszen annak változásait nyomon követve, ugyanakkor hagyományait megőrizve fejlődött és alakult. Korábban az ún. tudományos „káder” utánpótlás kiválasztásának eszköze, majd a rendszerváltást követően a PhD képzés előiskolája, a Bolognai folyamatban pedig az MSc, Ma kurzusokra való felkészítés és válogatás, végső soron és minden időben a tudatos értelmiségi karrier építés igen hatékony és csaknem egyedüli eszköze.

A TDK helyi és országos rendszere

A tudományos diákkörök ma már szinte minden felsőoktatási intézményben működnek. Az intézmények és karaik Tudományos Diákköri Tanácsokat (TDT), TDT-elnököt, TDT- titkárt, TDT- felelős tanárokat, diákokat választanak, akik az intézményi, kari munkát, konferencia szervezést segítik. A hallgatók kiválasztanak egy-egy számukra szimpatikus témát és konzulens tanárt, melyek iránt elköteleződnek, és kezdődhet a közös alkotó munka. A témavezető nemcsak mester, aki új és újabb ismereteket ad át „neveltjének”, amelyekkel kutatásait elmélyítheti és az elért eredményeit feldolgozhatja, de maga is gazdagszik munkatársakkal, fiatalos lendületben és ötletekben. A TDK-sok pályamunkájukban összegzik eredményeiket, majd azokat bemutatják az intézményi, kari (válogató) és az OTDK konferenciák (országos döntő) megfelelő szekcióiban, vagy tagozataiban. Ezeket utána szakértő zsűri nyilvános fórumon megvitatják és minősítik. A konferenciákon az előadók, a zsűritagok és az érdeklődő oktatók, valamint a diáktársak részéről érvek és ellenérvek hangzanak el. Így a TDK-sok megtanulják, hogy hogyan kell mások érveit meghallgatni, feldolgozni, elfogadni és hasznosítani, továbbá hogyan lehet munkásságukat és eredményeiket cizelláltabban és célorientáltabban ismertetni.

A zsűri a félévenkénti, évenkénti intézményi és a kari konferenciákon minősíti a pályamunkákat, helyezéseket osztanak, és eldöntik, hogy mely hallgatókat javasolják az Országos Tudományos Diákköri Tanács felé a kétévenkénti Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon való részvételre.

A TDT-felelősök az intézményi TDK-ról jegyzőkönyvet készítenek, amelyben az OTDK felhívása szerint szerepel a bemutatott pályamunkák címe, szerzőinek neve, aktív féléveinek száma, a szak, témavezetők neve, beosztása, a bemutatás időpontja és helye, a rendezvény jellege, az értékelést végzők (zsűri és/vagy bírálók) neve, a pályamunka minősítése és az OTDK-n való részvételre vonatkozó javaslat. A jegyzőkönyveket a rendezvényeket követő egy héten belül szükséges megküldeni

az OTDT Titkárságára, ahol azokat feldolgozzák, és erről visszaigazolást küldenek a TDT-felelősöknek, intézményi, kari TDT-elnököknek. A beérkezett dokumentumok alapján minden két évben így képződik az az adatbázis (névjegyzék), amelyben az összes pályamunka szerepel, valamint azok szerzői, témavezetői is, amelyek ugyancsak az OTDK-n való részvétel, a „rajt engedély” kritériumai.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT)

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács szerepét és feladatát a felsőoktatásról szóló törvény is rögzíti. A törvény szerint a tudományos diákköri tevékenységet végző hallgatók és az őket támogató oktatók szakmai szervezete az Országos Tudományos Diákköri Tanács. Feladata a felsőoktatási intézményekben folyó hallgatói tudományos és művészeti tevékenység, a diákköri mozgalom országos képviselete és összehangolása, valamint az országos jellegű tudományos és művészeti diákfórumok, az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák, OTDK-k, (2009-ben a XXIX. OTDK) szervezése. Működését – az általa megalkotott – szervezeti és működési szabályzat határozza meg. E szerint a Tanács célja a tudományos diákköri műhelymunka támogatása, érdekképviselete, az intézményi TDK tanácsok, a mozgalomban központi szerepet betöltő szakmai bizottságok szervezése, segítése, együttműködési feltételeinek biztosítása, az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák szervezése, irányítása, lebonyolítása. A helyezések, az OTDT által alapított díjak és elismerések folyamatos minőségbiztosítása, társadalmi megbecsülésének növelése.

Az OTDT országos szervezet, feladatait szakmai bizottságaival együttműködésben oldja meg. A szakmai bizottságok a hagyományok és a tudományterületek alapján szerveződtek, az Agrártudomány, az Állam- és Jogtudomány, a Biológia Tudomány, a Fizika, Földtudományok és Matematika, a Had- és Rendészettudomány, a Humán Tudomány, az Informatika Tudomány, a Kémiai és Vegyipari Tudományok, a Közgazdaságtudomány, a Műszaki Tudomány, a Művészet és Művészettudomány, az Orvos- és Egészségtudomány, a Pedagógia, Pszichológia, Közművelődés és Könyvtártudomány, a Tantárgypedagógia és Oktatástechnológia, a Társadalomtudomány, és a Testnevelés és Sporttudomány területén.

E 16 tudományterületi szakmai bizottság munkájában az érintett intézmények képviselői vesznek részt, tanárok és hallgatók azonos számban. Feladatuk az adott tématerületen figyelemmel kísérni, támogatni az intézményekben folyó tudományos diákköri munkát. A szakmai bizottságok szerepe a kontinuitás biztosítása, az intézményi TDT-k szakmai érdekképviselete, az OTDK tudományterületi szekcióülések szervezésének irányítása.

A szakmai bizottságok elnökei, akiket saját szervezeti és működési szabályzatuk alapján a bizottságok 4 vagy 5 évre választanak (és újraválaszthatók), az OTDT szavazati joggal rendelkező tagjai. Az OTDT további szavazati joggal rendelkező tagjai a szakmai bizottságok hallgatói képviselői, akiknek megbízatása 2 évre szól, és a tudományterületi szekciót rendező intézmény delegálja őket, valamint az

OTDT elnöke és titkára, a Pro Scientia Aranyérmesek Társaságának képviselője, és az OTDT elnökségének tagjai. Az OTDT tanácskozási joggal rendelkező tagjai az elnök által felkért tiszteletbeli tagok, valamint a felsőoktatásban közvetlenül érintett minisztériumok, országos hatáskörű szervek képviselői.

Az OTDT feladata a szakmai bizottságok munkájának összehangolása, segítségével az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon kiemelkedő pályamunkák díjazása, hasznosítása, kapcsolatok építése és ápolása a TDK-hoz köthető kormányzati és országos hatáskörű szervezetekkel. Az OTDT segíti a felsőoktatási intézményeket és a szakmai bizottságokat a diáktudományos tevékenység fejlesztésében és elismertetésében. Támogatja a diáktudományos munkában eredményes hallgatók ösztöndíjas kérelmeit, elősegíti a magasabb képzési formákba (MSc, Ma, PhD, DLA) történő bekapcsolódásukat. Szervezi az állami és civil szervezetekkel való együttműködést a tehetséggondozásban, támogatja a határon túli intézményekben működő tudományos diákkörök szervezését és működését.

Az OTDT évente legalább kétszer ülésezik, határozatai a felsőoktatási intézményekre nézve útmutató jellegűek, az OTDT és a szakmai bizottságok számára azonban kötelező érvényűek. Ugyanakkor a szakmai bizottságok a határozatok megvalósítása során a tudományterületi és az intézményi sajátosságokra figyelemmel járnak el.

Az OTDT folyamatos működését két testület, az OTDT Elnöksége és a Vezetői Értekezlet segíti. Az OTDT ülései közötti időszakokban az Elnökség látja el a Tanács feladatait, előkészíti a döntéseket és az OTDT hatáskörébe tartozó előterjesztéseket, valamint kidolgozza a fejlesztési koncepciókat. Az OTDT Elnöksége az elnök javaslatára dönt az OTDT Arany Kitűző odaítéléséről. Az Elnökség tagjait az OTDT választja legalább 4 és legfeljebb 5 évre (mindenki újraválasztható).

Az elnök munkáját az OTDT Vezetői Értekezlete segíti, amelynek tagjai az OTDT elnöke és három alelnöke, valamint az OTDT titkára. A Vezetői Értekezlet rendszeresen tartja üléseit, amelyeken az OTDT-nek való utólagos tájékoztatás kötelezettségével az aktuálisan felmerülő operatív kérdésekben hoz állásfoglalásokat.

Az OTDT Etikai Bizottsága a TDK-val kapcsolatos etikai kérdésekkel, a 2009-ben megalakult Szellemi Tulajdon Bizottság pedig a TDK-munka során született szellemi tulajdonokkal összefüggő kérdésekkel foglalkozik.

Az OTDT Titkársága az OTDT működésével kapcsolatos feladatokat látja el, és tartja a kapcsolatot a felsőoktatási intézmények vezetőivel és TDK-elnökeivel. A Titkárság az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet keretei között végzi tevékenységét.

Az Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK)

Az OTDT az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákat két évente hirdeti meg az Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint a Magyar Tudományos Akadémia társfővédnökségével. A konferencián az intézményi és kari konferenciákon jogosultságot szerzett hallgatók mutathatják be pályamunkájukat. Az OTDK-t

a szakmai bizottságok tudományterületei szerinti bontásban rendezik meg összesen 16 szekcióban. A szekciókat a pályázó intézmények közül a szakmai bizottságok által kiválasztott és az OTDT által jóváhagyott egyetemek, illetve főiskolák szervezik. A szekció vezetője az ügyvezető elnök, akinek munkáját az ügyvezető titkár és a hallgatói képviselő, valamint a rendező intézmény menedzsmentje segíti. Személyükre a rendező intézmény tesz javaslatot, amelyet az illetékes szakmai bizottság hagy jóvá. Az ügyvezető elnökök és munkatársaik megbízatása a konferencia szervezésének idejére szól, részükre az OTDT elnöke ünnepélyes keretek között megbízólevelet ad át.

A szekciók szervezése során a rendező intézmények folyamatosan együttműködnek a szakmai bizottságokkal, az OTDT Titkárságával, valamint a nevezésben, illetve a részvételben érintett intézményekkel. A szervezők feladata a konferencia előkészítése, a szakmai bizottságok által kiválasztott szaktekintélyek (bírálok, zsűri elnökök és tagok) felkérése, „működtetése”, valamint a konferencia operatív lebonyolításának irányítása, a konferencia-kiadványok elkészítése, kapcsolattartás a pályázó TDK-sokkal, témavezetőkkel, a zsűriekkel és a tagozati bizottságokkal, valamint az érdeklődő résztvevőkkel, továbbá a gazdaság, a társadalom, a tudományos élet és a szponzorok képviselőivel.

Az OTDK szekcióiba az első fordulót jelentő intézményi és kari TDK konferenciákon nevezési jogosultságot szerző hallgatók pályázhatnak. Az OTDK-n lehetőséget kapnak a bemutatkozásra és a versenyben való részvételre a határon túli magyar egyetemisták, valamint a kiemelkedő középiskolás kutató diákok is.

Az on-line nevezést követően formailag befogadott és a szekció illetékes tagozatába akkreditált pályamunkákat a szervezők 2 bírálónak küldik meg, akik az előre meghatározott szempontrendszer alapján értékelik azokat. A szekciókban a pályamunkákat a hallgatók tagozatokban mutatják be. Az OTDT iránymutatása szerint egy tagozatban legalább öt és legfeljebb tizenöt pályamunka szerepelhet. A hallgatók a tagozati zsűri és az érdeklődők előtt prezentálják pályamunkáikat, ezt követően a jelenlévők kérdéseket tehetnek fel, ugyanúgy, mint az intézményekben rendezett konferenciákon. A tagozati zsűrik az írásbeli bírálatok és a szóbeli előadás alapján alakítják ki a sorrendet. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács szabályai szerint a szekciókban a bemutatott pályamunkák harmada kaphat első, második vagy harmadik helyezést. A tagozatokban legfeljebb egy első helyezést adható ki, amely nem megosztható. Második és harmadik helyezésből adható több is, de kizárólag úgy, hogy a szekcióban kiosztott helyezések száma ne haladja meg az egyharmadot. A szekciók legfeljebb a résztvevők 50%-ig adományozhatnak különböző díjakat. A tagozatok első helyezettjei pályázhatnak az OTDT legrangosabb hallgatói kitüntetésére, a Pro Scientia, illetve a Pro Arte és a Junior Pro Scientia Aranyéremre.

A pályamunkák írásbeli bírálati és a tagozati zsűrik megnyilatkozásai a TDK-s hallgatók számára rendkívüli elismerést és kihívást jelentenek, hiszen akadémikusok, országosan ismert és elismert szakemberek bírálják el pályamunkájukat és értékelik teljesítményüket. Így már maga az OTDK-n való részvétel is kiemelkedő

eredménynek számít. Ugyanis Magyarországon minden 20. hallgató TDK-s és közülük is csak mintegy ötnek adatik esély az OTDK-n való részvételre.

A XXIX. Országos Tudományos Diákköri Konferencia 2009 áprilisában került megrendezésre 15 egyetemi karon, az ország 9 városában. Közel 4000 pályamunkát neveztek be szerzőik, így a társszerzőséget is figyelembe véve, mintegy 4400 hallgató mutatta be dolgozatát a 16 szekcióban. Az érdeklődés, amely több mint 20%-kal nőtt az előző OTDK-khoz képest, mutatja, hogy a diákkörök népszerűsége töretlen, sőt növekszik, hiszen a feltörekvő fiatal elit értelmiség és tudós-nemzedék számára lehetőség önmagá megismerésére és megmérettetésére, jó és sikeres út a karrierépítésben (1. táblázat).

1. táblázat: Az OTDK fejlődési dinamikája, 1993–2009

	XXI. 1993	XXII. 1995	XXIII. 1997	XXIV. 1999	XXV. 2001	XXVI. 2003	XXVII. 2005	XXVIII. 2007	XXIX. 2009
Nevezett dolgozatok száma	–*	–*	–*	–*	3065	3503	3569	3477	3959
Bemutatott dolgozatok száma	1869	2383	2568	2962	2687	3089	3143	3089	3761

*Nincs adat

A TDK-hoz kapcsolódó kiadványok

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács a tudományos diákköri munka népszerűsítésére és ismertebbé tételére, a TDK iránt érdeklődők tájékoztatására, valamint az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák dokumentálására kiadványokat készít és ad ki.

A rendszeresen évenként megjelenő *Diáktudós* a páratlan években megrendezett OTDK összefoglalását dokumentálja. A kötetben megjelennek a szekciók eredményei, bemutatásra kerülnek a szekciót rendező intézmények. Tájékoztat az OTDK ünnepi zárouléséről és a TDK-hoz kapcsolódó kiemelt eseményekről. A páros években megjelenő számok a következő OTDK országos és a tudományterületi sajátosságokat tükröző szekciófelhívásokat, valamint a diákkörökkel kapcsolatos publikációkat tartalmazzák.

Kétévente kerül kiadásra az OTDT *Almanach* kötete, amelyben az adott évben az OTDT által Pro Scientia Aranyéremmel kitüntetett hallgatók és a Mestertanár Aranyéremmel kitüntetett tanárok kerülnek bemutatásra. A kötet célja, hogy megfelelő elismertséget teremtsen a fiatal, feltörekvő, tehetséges tudós-nemzedéknek, és tájékoztatást adjon a felsőoktatási intézményeknek, a doktori iskoláknak, az állami szerveknek és általában a munkáltatóknak a minőségi magyar felsőoktatásban kiemelkedő hallgatókról és oktatókról.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács *Közleményei* közül a páros években megjelenő számok a következő évben megrendezett Országos Tudományos Diákköri Konferencia országos és szekció felhívásait tartalmazzák. A páratlan években megjelenő kiadványokban az OTDT kitüntetési dokumentumai, a kitüntetések

odaítélésének szabályzatai, az aktuális határidők és a kitüntetés jelölési adatlapjai, valamint a korábbi években kitüntettek névsorai kapnak helyet.

A rendszeresen megjelenő kiadványok mellett az Országos Tudományos Diákköri Tanács időről időre megjelentet a TDK-val kapcsolatos tanulmányköteteket is. Így 2001-ben jelent meg *Az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák fél évszázada* című könyv, amely az OTDK történetének áttekintését foglalta magában. A kötet írója és szerkesztője Dr. Anderle Ádám egyetemi tanár. *A tehetségről* című interjúkötetben 2005-ben az OTDT történetében meghatározó szerepet játszó akadémiai és egyetemi vezetők, egyetemi oktatók és kutatók szólaltak meg, akik személyes élményeiken keresztül mutatták be a TDK- mozgalmat, annak alakulását, szerepét és jelentőségét. A 2008-ban megjelent „*Képezzük őket tudósokká...*” című kötetben a tudományos diákkörökkel szoros kapcsolatban álló tekintélyes közéleti személyiségek, egyetemi oktatók és kutatók, az OTDT vezetői vallottak a tudományos diákkörökről és a felsőoktatási tehetséggondozáshoz való kötődésükről, elkötelezettségükről.

Szintén 2008-ban került kiadásra a *TDK kézikönyve*. A kötet szerzői, Baranyainé Réti Gabriella, az OTDT titkára, valamint Koósné Török Erzsébet, az OTDT korábbi titkára azzal a szándékkal alkották meg a könyvet, hogy megszerzett tapasztalatukat összegezzék, és a legalapvetőbb ismereteket, szabályokat összefoglalva közreadják, segítve ezzel a hallgatókat, tanárokat és mindazokat, akik a TDK-val foglalkoznak.

A kiadványok mellett fontos és aktuális információkkal szolgál az OTDT honlapja, amelyen az aktuális információk mellett megtalálhatóak a kiadványok, az OTDK-k eredményei, a következő OTDK felhívása, a szekciók honlapjainak elérhetősége, az OTDT kitüntetettjeinek listája és kitüntetési dokumentumai.

Az intézményekben folyó diáktudományos munkáról az intézmények időről időre megjelentetnek saját kiadványokat, összefoglaló köteteket, amelyek az adott egyetemen vagy főiskolán folyó diákköri munka sajátosságait is bemutatják. Hasonló kiadványok születnek az egyes szekciók és szakmai bizottságok gondozásában is. Ezek közül a legfigyelemreméltóbbak a helyi és országos konferencia programfüzetek, a magyar és angol nyelvű szekció rezümé kiadványok és eredménylisták.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács elismerései, kitüntetései

Az OTDT a kiemelkedő hallgatói életpálya elismerésére 1989-ben megalapította a *Pro Scientia Aranyérem* kitüntetést, amelyet az OTDK-n legeredményesebb szereplésért, és a hallgatói életszakaszban kiemelkedő tudományos tevékenységért és tanulmányi teljesítményért legfeljebb 45 fiatalnak ítél oda két évente. A kitüntetésre azok a hallgatók pályázhatnak, akik az odaítélés évében, vagy korábban megrendezett OTDK-n tagozati első helyezést érnek el. A pályázathoz csatolni kell a hallgatói életút során elért, dokumentumokkal igazolt, TDK-munkához kapcsolódó

eredményeket, a diákkörön kívüli tudományos eredményeket, a hazai és külföldi publikációkat, konferencia-előadásokat, külföldi tanulmányutakat, kitüntetések, ösztöndíjakat. Az odaítélés során előnyt jelent az OTDK-n elért eredményen kívüli tudományos tevékenység, a kimagasló tanulmányi eredmény, a kiterjedt publikációs lista, és több idegen nyelv igazolt ismerete.

Az OTDT 2003-ban úgy döntött, hogy az eredetileg odaítélt 45 Pro Scientia Aranyérem mellett 2 *Pro Arte Aranyérem* és 1 *Junior Pro Scientia Aranyérem* is adományoz. A Pro Arte Aranyéremmel a kiemelkedő művészeti tevékenységet, a Junior Pro Scientia Aranyéremmel az OTDK-n sikeresen szereplő középiskolás diákokat ismeri el az OTDT.

A Pro Scientia Aranyérem pályázat benyújtásának határidejét az aktuális OTDK felhívása tartalmazza. A pályázatok benyújtását követően a kitüntetettek kiválasztása több lépcsőben történik. A beérkezett pályázatokat az OTDT Titkársága rendszerezi aszerint, hogy a pályázó mely tudományterületi szekció tagozatában lett első helyezett. Ezt követően a pályázatokat átadja az illetékes szakmai bizottságoknak, amelyek kiválasztják szakterületükön azt az 5 hallgatót, akiket javasolnak a kitüntetésre. Javaslatukat megküldik az OTDT Titkárságának, ahol összegzik, és a 3 nagy tudományterület szerint csoportosítják. Ezt követően a szakmai bizottságok felterjesztéseit a Pro Scientia Aranyérem Odaítélő Bizottság 3 döntés-előkészítő albizottsága tárgyalja meg. E döntés-előkészítő albizottságok az alábbi területeken döntenek:

– Társadalomtudományok (dönt: az Állam- és Jogtudományi, Had- és Rendészet-tudományi, Humán Tudományi, Közgazdaságtudományi, Pedagógiai, pszichológiai, Közművelődési és Könyvtártudományi, Tantárgypedagógiai és Oktatástechnológiai, Társadalomtudományi szakmai bizottságok javaslatairól),

– Élettudományok (dönt: Agrártudományi, Biológia, Orvos- és Egészségtudományi, Pedagógiai, Pszichológiai, Közművelődési és Könyvtártudományi, Testnevelés és Sporttudományi szakmai bizottságok javaslatairól),

– Élettelen természet- és műszaki tudományok (dönt: Fizika, Földtudományok és Matematika, Informatika Tudományi, Kémiai és Vegyipari, Műszaki Tudományi szakmai bizottságok javaslatairól).

A döntés-előkészítő albizottságokat 3–3 tag alkotja. Közülük egy tag az OTDT-t, egy a Pro Scientia Aranyérmesek Társaságát, egy pedig az érintett szekciókat képviseli.

A döntés-előkészítő albizottságok a beérkezett javaslatokat megtárgyalják és rangsort alakítanak ki az általuk javasolt hallgatókról. Ezt a rangsort képviselik a bizottságok elnökei a Pro Scientia Aranyérem Odaítélő Bizottság ülésén, ahol a végső sorrend kialakul.

A *Mestertanár Aranyérem* kitüntetéssel az OTDT azokat az egyetemi, főiskolai oktatókat és kutatókat ismeri el, akik legalább 10 éven keresztül kiemelkedő TDK-t támogató, tudományszervezői, tehetséggondozói tevékenységet folytattak. A kitüntetést 2 évente, az OTDK évében ítélik oda összesen 50 oktatónak.

A Mestertanár Aranyérem kitüntetésre a felsőoktatási intézmények TDT-tanácsai jelölhetnek szekciónként alkalmanként legfeljebb 2–2 oktatót. A jelölő lapon be kell mutatni a kitüntetésre javasolt tanár TDK-hoz kapcsolódó tevékenységét, a téma vezetésével elkészült pályamunkákat. Az odaítélésnél ez az elsődleges szempont. A beérkezett jelöléseket az OTDT Titkársága a Pro Scientia Aranyérem pályázatokhoz hasonlóan rendszerezi és eljuttatja a szakmai bizottságoknak, akik 5–5 felterjesztést tehetnek rangsorolva. Ezen rangsorok alapján az OTDT annyi Mestertanár Aranyérem Kitüntetést hagy jóvá minden szekcióban, ahány Pro Scientia Aranyérem kiosztásra kerül. További 5 Kitüntetésről pedig az Elnökség dönt, figyelembe véve az esetlegesen hátrányosan érintett szekciókat.

Szintén két évente kerül átadásra három *Honoris Causa Pro Scientia Aranyérem*, amelyet két iskolateremtő professzornak, tudósnek, valamint egy közéleti személyiségnek ítélnék oda. Az OTDT 2001-ben *Máriás Antal Emlékérmét* alapított, amelyet a három fős odaítélő kuratórium adományoz három iskolateremtő mesternek, köztük egy közgazdásznak. Az OTDT Elnöksége 2004-ben alapította meg az OTDT *Arany Kitűzőt*, amellyel két évente öt TDK-t támogató kimagasló személyiség tevékenységét ismerik el.

Az OTDT kitüntetéseit minden második évben ünnepélyes keretek között a Magyar Tudományos Akadémián megrendezett ünnepélyes ülésen adják át, amely egyben az aktuális OTDK hivatalos záró rendezvénye. A Pro Scientia Aranyérmet az OTDT elnöke a Magyar Tudományos Akadémia elnökével, a Mestertanár Aranyérem kitüntetéseket az Oktatási és Kulturális Miniszterrel közösen adja át. Az elismerés egy aranyozott színezüst éremből, egy kitűzőből, egy oklevélből és az OTDT anyagi helyzetétől függő pénzjutalomból áll. A korábbi hagyományokat folytatva 2009-ben Csányi Sándor, az OTP Bank Nyrt. elnök-vezérigazgatója a Pro Scientia Aranyérem kitüntetettek részére 100–100 ezer Ft összegű díjat ajánlott fel. A Mestertanár Aranyérmesek anyagi elismerése érdekében az OTDT elnöke javaslatlalt fordul az érintett intézmények rektorai felé.

A TDK helye a tehetséggondozásban

A magyar felsőoktatás átalakulásával a tehetséggondozás szerepe is változik. A bolognai-folyamat hatásaként, az osztott képzési rendszer bevezetésével az alapképzés ideje lerövidül, így a tehetségek kiválasztására és pályájuk segítésére is kevesebb a lehetőség. Ehhez igazodva a tudományos diákkörök szerepe is változik, amennyiben már a tanulmányi idő kezdetén is több figyelmet kell fordítani a tanár-diák kapcsolat kialakítására és elmélyítésére a TDK által nyújtott lehetőségek kiaknázására, a BSc (Ba), MSc (Ma), PhD (DLA) hallgatók kutatási és tanulmányi együttműködésére.

A tudományos diákkörökben folyó tudományos műhelymunka során a hallgatókról kiderül, hogy tehetségük mellett elkötelezettségük és alázatuk is megfelelő-e a tudomány műveléséhez. A diákkörökben az önképzési és alkotási kvalitásokkal rendelkező fiatalok kipróbálhatják önmagukat, megismerhetik a tudományos élet

sajátosságait. Ma már szinte minden, összesen mintegy 300 felsőoktatási intézményi karon (fakultáson) működik TDK, amelyek helyzetét és teljesítményeit az egyetemek és főiskolák eltérő hagyományait tükrözően a tanulmányi és vizsgaszabályzatban, vagy önálló TDK-szabályzatban rögzítik. Az intézmények elkötelezettek a TDK iránt, ugyanakkor oktatóik jelentős része „túlterhelt” és emiatt nem szán megfelelő időt a tehetségek segítésére és gondozására. Emellett komoly nehézségeket okoz a forráshiány, amivel a TDK is küszködik. Ezen problémák azonban nem érintik, nem érinthetik azt az elhivatottságot, amellyel a hallgatók és az oktatók legjobbjai egyaránt rendelkeznek, és amely élte a tudományos diákköröket immáron több mint fél évszázada. E sikeres mozgalom egyedülálló a világban, sok országban megirigyelt igazi magyar Hungarikum.

A TDK tevékenység szorosan kapcsolódik az intézményekben folyó tudományos, oktatási és kutatási munkához. Az aktív TDK-sok fontos bázisai mindezen tevékenységeknek. Ezen kívül meghatározói a hallgatói közéletnek is, miként a hallgatói önkormányzatok is sokat segítenek az intézményi és az országos TDK konferenciák szervezésében.

A tudományos diákkörök társadalmi szerepe

A tudományos diákkörök szerepe a magyar kutatásban és felsőoktatásban ismert és elismert. A tekintélyes közéleti szereplők legtöbbször maga is részt vett a tudományos diákköri munkában. A TDK társadalmi szerepének jelentősége kiemelkedő, hiszen generációk óta érdemi része van a magyar értelmiség alakításában és gondolkodásának formálásában, az értelmiségi szocializációban. Több nemzedék óta befolyásolta és befolyásolja a vezető értelmiség önmeghatározását, nemzetet szolgáló pozitív magatartását.

A tudományos diákkörök hagyományai és eredményei bizonyítják, hogy a felsőoktatás szereplői részéről töretlen az igény a tehetség gondozás ezen legszelesebb hatókörű formája iránt. A TDK fontos az intézményeknek a tehetségek kiválasztásában és segítésében, és fontos a hallgatóknak is, akiknek egyéni karrierjük építésében is igen nagy lehetőséget jelent, de legfontosabb a társadalomnak, hiszen a tehetség az egyik, ha nem a legfontosabb újra termelődő érték, amely előre viszi Magyarországot.

SZENDRŐ PÉTER & CZIRÁKI SZABINA

IRODALOM

- KOÓSNÉ TÖRÖK ERZSÉBET & BARANYAINÉ RÉTI GABRIELLA (2008) *A TDK kézikönyve*. Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, OTDT Titkársága. pp. 11–35.
- Az Országos Tudományos Diákköri Tanács Közleményei*, 7. (2008) Budapest, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, OTDT Titkársága. pp. 9–17.